

ANALELE ARADULUI

Colecția "Astra Arădeană - 1863"

Anul 1 Nr. 1, 2015

Asociația Națională Arădeană pentru cultura poporului român

Comitetul coordonator:

ÎPS dr. Timotei Sevciciu, Arhiepiscop al Aradului
Prof. univ. dr. Aurel Ardelean, președintele-fondator al Universității de Vest „Vasile Goldiș” din Arad
Ing. dr. Gheorghe Falcă, primarul Municipiului Arad
Prof. Ioan Traia, muzeograf la Muzeul Satului Bănățean – Timișoara

Consiliul editorial

Redactor-șef: dr. Doru Sinaci

Redactor-șef adjunct: dr. Constantin Ghiță

Secretar general de redacție: dr. Emil Arbonie

Secretar de redacție: prof. Ioan Tuleu

Membri: conf. univ. dr. Sorin Bulboacă, conf. univ. dr. Adrian Nițu, dr. Elena Rodica Colta, dr. Oana Mihaela Tămaș, prof. univ. dr. Teodor Pătrăuță, dr. Peter Hügel, arhivist Mirela Pachița, arhivist Anca Băițoiu, prof. Ujj Janos, prof. Puskel Peter, conf. univ. dr. Cristian Bențe, conf.univ.dr. Cristian Măduța, lector univ.dr. Stelean Boia, prof. Horia Truță, dr. Augustin Mureșan, dr. Lucian Ienășescu, dr. Marius Răzvan Meszar, prof. Dan Demșa, dr. Felicia Aneta Oarcea, preot dr. Gheorghe Hodrea, dr. Maria Alexandra Pantea, prof.drd. Paul Krizner

Consiliul științific

Președinte: prof. univ. dr. Ioan Bolovan, prorector Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca

Membri:

-prof.univ.dr. Nicolae Bocșan, Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca
-cercetător științific I dr. Dumitru Suci, Academia Română, Institutul de Istorie „George Barițiu”, Cluj-Napoca
-prof.univ.dr. Sorin Mitu, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca
-prof.univ.dr. Mihai Săsăușan, Universitatea din București
- prof. univ. dr. Corneliu Pădurean, Universitatea „Aurel Vlaicu” Arad
-cercetător științific I dr. Ioan Hațegan, Academia Română, Institutul de Cercetări Socio-Umane „Titu Maiorescu”, Timișoara
-prof.univ.dr. Marius Grec, Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” Arad
-prof.univ.dr. Mihai Drecin, Universitatea din Oradea
-prof.univ.dr. Ioan Horga, Universitatea din Oradea
-prof.univ.dr. Dumitru Țeicu, Universitatea din Reșița
-lector.univ.dr. Elena Sandu, Universitatea din Szeged
-dr. Laurențiu Ștefan-Szemkovics, Arhivele Naționale ale României, București
-conf.univ.dr. Marius Eppel, Universitatea Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca
-prof.univ.dr. Josef Wolf, Germania
-cercetător științific dr.Volker Wollmann, Muzeul Ardelean din Gundelsheim, Germania
-prof.dr. Dumitru Tomoni, președintele Societății de Științe Istorice Timișoara

Cuvânt înainte

În toamna anului 2009, cu prilejul sărbătoririi a nouă decenii de la întregirea României Mari, istoricii, teologii, universitarii și oamenii de cultură din Arad – alături de distinșii lor invitați din București, Cluj-Napoca, Timișoara, Galați, Oradea și din alte centre universitare din România, Germania, Ungaria și Serbia – au organizat o sesiune de comunicări științifice cu titlul „90 de ani de administrație românească în Arad”. Așa s-a născut primul volum de studii și comunicări¹ pe această temă, după care a urmat seria celor zece volume „Administrație românească arădeană – studii și comunicări din Banat-Crișana”, serie care a impus în peisajul publicisticii de specialitate colecția editorială „Slaviciana – serie nouă”², aceasta fiind omologată în patrimoniul editurii „Vasile Goldiș” University Press. Împlinindu-se acest demers editorial, istoricii, cercetătorii și universitarii prezenți la Arad cu ocazia Sesiunii naționale de comunicări științifice „Administrație românească arădeană – ASTRA arădeană rediviva”, ediția a X-a, din 15 mai 2015, au fost consultați și au căzut de acord ca seria editorială „Administrație românească arădeană – colecția „Slaviciana – serie nouă” să fie continuată în fiecare an, în jurul datei de 17 mai³, iar cu prilejul sesiunilor naționale de comunicări științifice organizate în preajma Zilei Naționale a României să fie inițiată o nouă serie editorială. Așa s-a născut revista de față, intitulată „Analele Aradului”, publicație care deschide colecția editorială „ASTRA ARĂDEANĂ – 1863”. „Analele” arădene apar la inițiativa Asociației Naționale Arădene pentru cultura poporului român⁴, cunoscută și sub numele de ASTRA arădeană, brand cultural-istoric

---

¹ Volumul „90 de ani de administrație românească în Arad”, coord.: Doru Sinaci și Emil Arbonie, Editura „Vasile Goldiș” University Press, Arad, 2010, deși deschidea seria volumelor „Administrație românească arădeană” de mai târziu, a rămas nenumerotat.

² Colecția editorială „Slaviciana – serie nouă” a luat ființă la inițiativa Centrului de Studii de Istorie și Teorie Literară „Ioan Slavici”, de pe lângă Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” din Arad. Întreaga serie editorială se poate citi, on line, pe site-ul **www. Centrul Slavici.ro**.

³ La 17 mai 1919 Armata Română eliberează orașul Arad și instaurează administrația românească.

⁴ Societatea Culturală „Asociația Națională Arădeană pentru cultura poporului român” a fost înființată la 17 mai 2014, la inițiativa următorilor membri fondatori: IPS Dr. Timotei Seviu, prof. univ. dr. Aurel Ardelean, ing. dr. Gheorghe Falcă, dr. Doru Sinaci, prof. Ioan Traia și dr. Emil Arbonie. (Vezi: Judecătoria Arad, dosar 19492/55/2014, încheierea nr.11540/19.11.2014).

românesc din anul 1863, pe care l-am recuperat pe parcursul anului trecut. Însă, deși inițiativa scoaterii „*Analelor*” arădene aparține „*astriștilor*” fondatori, denumirea revistei, conținutul acesteia, precum și design-ul copertei a căzut în sarcina noastră, a tuturor. Cu denumirea am căzut de acord abia în urmă cu o lună, cu prilejul unei ședințe a Societății de Științe Istorice – filiala Arad. Design-ul copertei a fost însușit abia la a treia variantă de lucru, când domnul dr. Laurențiu Szemkovicș ne-a transmis, de la Arhivele Naționale din București, o fotografie excelentă cu stema „*liber-regească*” a Aradului. Fotografia de pe coperta a IV-a reprezintă „*întronizarea*” episcopului Iosif Goldiș, în vara anului 1899 – una dintre cele mai mari grandioase manifestări ale românilor arădeni de la sfârșitul secolului al XIX-lea – și ne-a fost pusă la dispoziție de către doamna dr. Felicia Oarcea, din colecțiile Complexului Muzeal Arad. Fotografia este un veritabil document și din alte puncte de vedere: călărețul din față, îmbrăcat în straie naționale românești, este tocmai Roman Ciorogariu, directorul Preparandiei arădene și viitorul episcop de mai târziu, iar cel din prima trăsură este directorul băncii „*Victoria*”, dr. Nicolae Oncu⁵. Nu în ultimul rând, un ajutor neprețuit l-am primit din partea domnului profesor universitar dr. Corneliu Pădurean, alături de care am stabilit componența board-ului științific și editorial al „*Analelor*”. Una peste alta, vorbim despre un efort colectiv, care adună laolaltă istorici, cercetători, universitari, arhiviști, teologi și oameni de cultură din tot spațiul românesc, indiferent de naționalitatea sau religia de la care se revendică. Un cuvânt de mulțumire și de înaltă considerație se îndreaptă și către distinșii cercetători și universitari care și-au dat acordul să participe în consiliul științific al publicației noastre, ca o garanție a încununării demersului nostru editorial și, nu în ultimul rând, ca o certitudine a îndeplinirii dezideratului nostru cultural-științific: ASTRA ARĂDEANĂ REDIVIVA!

Redactor-șef: dr. Doru Sinaci
Secretar-general de redacție: dr. Emil Arbonie

---

⁵ *Tribuna Poporului*, III, nr.140, din 22 iulie/3 august 1899, pp.1-2, articolul „*Festivitățile instalării – dela gară în oraș*”, nesemnăt.

CUPRINS / CONTENTS

Cuvânt înainte/Foreword.....	3
I. Istorie/ History	13
<i>Ioan Traia</i>	
Istoricul satului Izvin județul Timiș	
The History of Izvin Village, Timis County.....	13
<i>Augustin Mureșan</i>	
Considerații în legătură cu monoxilele de transport sare descoperite în albia Râului Crișul Alb	
Considerations regarding monoxyle salt transport boats discovered in the Crișul Alb river bed.....	64
<i>Ștefan Grosu</i>	
Despre patronatul regal	
About the Regal Patronage	87
<i>Dan Demșea</i>	
Cele două colonii sătești „Checheci” din teritoriul extravilan al orașului Arad (secolele XVIII-XIX)	
The Two „Checheci” Village Colonies from the Outskirts of Arad City (centuries XVIII-XIX).....	94
<i>Corina Bejan Vașca</i>	
Buteni, județul Arad (1791-1930)	
Buteni, Arad County (1791-1931).....	109
<i>Doru Sinaci</i>	
Constituirea primei formațiuni politice românești din Monarhia Habsburgică	
The Constitution of the First Romanian Political Formation from the Habsburg Monarchy	123
<i>Vasile Bogdan</i>	
“Dorea să treacă în zbor Carpații, să-i unească pe români”.	
Mărturiile lui Ion Ciulu, mecanicul lui Aurel Vlaicu	
“He wanted to fly over the Carpathians, to unite the Romanians”. Ion Ciuliu Confessions, the Mechanic of Aurel Vlaicu.....	137

<i>Niculina Pașca</i>	
Din rândurile soldaților din zona Solnoc Dăbâca. O altă față a Primului Război Mondial	154
From the Ranks of Soldiers from the Solnoc Dabaca Area. A New Facet of the First World War	
<i>Alin Spânu</i>	
Spionul de la castelul Peleş. Castelanul Herman Wilke (1915-1916)	
The spy from the Peles castle. The castellan Herman Wilke (1915 – 1916).....	165
<i>Bgdan Sorinca</i>	
Gardele Naționale Române - primele structuri transilvănene de ordine publică după Marea Unire	
The Romanian National Guards - first public order structure in Transylvania after the Unification with Romania.....	171
<i>Augustin Mureșan, Călina Popovici, Ioan Popovici</i>	
Cu privire la cocardele tricolore din anul 1918 ale românilor arădeni	
Regarding tricolor cockades from the year of 1918 of Romanians from Arad.....	176
<i>Laurențiu-Ștefan Szemkovics</i>	
Documente referitoare la starea de spirit a populației din raza Postului Jandarmi Semeac, județul Arad (1941)	
Documents referring to the state of mind of the population from the radius of the Semeac Gendarmerie Post (1941).....	183
<i>Ioan Tuleu</i>	
Bătălia de iarnă de la Lozovaia	
The Winter Battle of Lozovaia.....	211
<i>Costin Scurtu</i>	
Alianța Nord-Atlantică la sfârșitul secolului al XX-lea și începutul secolului XXI	
The North-Atlantic Alliance at the End of the XXth and Beginning of the XXIst Century.....	227
II. Biserica și Școala/ The Church and the School	240
<i>Sorin Bulboacă</i>	
Contribuții la istoria învățământului în orașul Lipova (sec. XV-XVIII)	
Contributions to the History of Education in the Town of	

Lipova (centuries XV-XVIII).....	240
<i>Paul Krizner</i>	
Rânduiala maslului și alte rânduieli inedite în diferitele ediții ale euhologhionului sau molitfelnicului ortodox	
The Maslu Ceremony Habits and Other Special Habits in the Different Editions of Orthodox Euhologhion and Molitfelnic...	249
<i>Gheorghe Mihuş</i>	
Capii Revoluției de la 1848 din Țările Române traduc Biblia	
The Heads of the 1848 Revolution from the Romanian Countries translate the Bible.....	258
<i>Ciprian Porumb-Ghiurco, Sergiu Marius Ghiurco</i>	
Reuniunea învățătorilor români sălăjeni. Adunarea jubiliară de la Someș-Odorhei	
The Reunion of Romanian Educators from Salaj. The Jubilee Assembly from Somes-Odorhei.....	269
<i>Maria Alexandra Pantea</i>	
Intelectuali arădeni susținători ai activităților desfășurate de Reuniunea Învățătorilor din Protopopiatele arădene	
Arad Intellectuals Supportive of the Activities Deployed by the Educators' Reunion from the Romanian Deanery.....	279
<i>Gheorghe Hodrea</i>	
Fonduri și fundații existente în Eparhia Aradului între anii 1873-1937	
Funds and Foundations Existing in Arad's Diocese Between 1873-1937.....	290
<i>Gabriela Adina Marco</i>	
Înființarea Parohiei Arad-Micălaca Nouă	
The Establishment of the Arad-Micalaca Noua Parish.....	305
<i>Margareta Gabriela Nisipeanu</i>	
Programul erasmus-un mecanism educațional funcțional	
The Erasmus Program, a Functional Educational Mechanism.	317
<i>Elena-Tia Sandu</i>	
Deliberarea lui Gerard de Cenad și primele referiri la cei trei tineri din literatura patristică	
The deliberation of Gerard de Cenad and the first references to the three youngsters from the patriotic literature.....	334

<i>Maria Marieta Gavra</i>	
Dificultăți în învățarea corectă a limbii române în spații multiculturale din Ungaria	
Difficulties in the correct learning of the Romanian language in multicultural spaces from Hungary.....	345
III. Societate și Antropologie culturală/ Society and cultural Anthropology.....	359
<i>Adriana Mihaela Macsut</i>	
Despre cugetarea filosofică antică din China și Grecia	
About the Ancient Philosophical Thought from China and Greece.....	359
<i>Vasile Faur</i>	
Din antroponimia comunei Chisindia, județul Arad. Nume și porecle	
From the anthroponomy of the Chisindia commune, Arad County. Name and bynames.....	366
<i>Horia Truță</i>	
Piața Catedralei	
(Tokoly ter, Piața Patriarh Miron Cristea, Piața Filimon Sârbu, Piața Mare)	
The Cathedral Square (Tokoly ter, Patriarch Miron Cristea Square, Filimon Sârbu Square, Grand Square).....	387
<i>Elena Rodica Colta</i>	
Un inventar al edificiilor din Arad, construite în perimetrul de trageră al cetății militare, propuse în 1813 pentru demolare	
An Inventory of the Edifices of Arad, Built in the Perimeter of the Military Stronghold, Proposed for Demolition in 1813...	416
<i>Ioan Bolovan</i>	
ASTRA - model de organizare a societății civile românești din Transilvania în timpul dualismului	
ASTRA – Organization Model of Romanian Civil Society in Transilvania During Dualism.....	422
<i>Iuliu-Marius Morariu</i>	
Adunările generale ale „Astrei” la Năsăud și Bistrița între anii 1861-1918	
General Elections of „ASTRA" at Nasaud and Bistrita between 1861-1918.....	431

<i>Corneliu Pădureanu</i>	
Populația Aradului în anii Primului Război Mondial	441
Arad population during World War I.....	
<i>Mirela Pachița</i>	
Dezvoltarea instituțiilor sanitare și specializarea personalului medical din spațiul arădean în perioada interbelică	
The Development of Sanitary Institutions and Specialization of Medical Personnel in the Arad Area in the Interwar Period	460
<i>Dumitru Tomoni</i>	
Vasile Goldiș, președinte al „ASTREI” (1923-1932). Alegerile de la Timișoara și Caransebeș	
Vasile Goldis, President of „ASTRA” (1923-1932). The Elections from Timișoara and Caransebeș.....	471
<i>Emil Arbonie</i>	
Jurisdicțiile muncii și asigurărilor sociale arădene (1934-1946)	
Work and social insurance jurisdiction in Arad (1934-1946)...	490
<i>Daniela Stănciulescu</i>	
Modernitatea discursului eliadian	
The Modernity of Eliade Speech.....	512
<i>Adrian Deheleanu</i>	
Istoria vieții culturale și literare în România comunistă	
The history of the cultural and literary life in communist Romania.....	517
<i>Adrian Nițu</i>	
Impactul „Celor Trei Valuri Töfler” în economia și societatea arădeană în perioada anilor 1965-1989	
The Impact of „The Three Tofler Waves” in the Economy and Society of Arad, in the 1965-1989 Time Period.....	543
<i>Valentin Bugariu</i>	
Fenomenul presei rurale la Gătaia	
The Phenomenon of Rural Press at Gataia.....	553
<i>Georgiana Izabela Coroian</i>	
Multiple perspective asupra căsătoriilor mixte	
Multiple Perspectives on Mixed Marriages.....	572
<i>Doina Chiș, Smaranda Huțu</i>	
Fiertul plimezului la Ineu	
Boiling Plum Jam at Ineu.....	585

IV. Medalioane/ Medallions	592
<i>Aurel Dragoș</i>	
Petér Atzél. Un nume, o personalitate	
Peter Atzel. A Name, a Personality.....	592
<i>Ioan Rancov</i>	
Eusebius Martin Fermendžin (1845 – 1897)	
Eusebius Martin Fermendzin (1845-1897).....	602
<i>Mihai-Octavian Groza</i>	
Un cleric cărturar astrist uitat: protopop stavrofor doctor	
Sebastian Stanca (1878-1947). Viața, activitatea și opera	
A Forgotten Scholar Clergyman from Astra: Archpriest	
Doctor Sebastian Stanca (1878-1947). Life, Activity and Opera	614
<i>Răducu Rușeț</i>	
Viața și activitatea lui Constantin Stere	
The life and activity of Constantin Stere	631
<i>Felicia Aneta Oarcea</i>	
Învățătorul Gheorghe Bărbuceanu (1905 – 1993)	
Educator Gheorghe Barbuceanu (1905-1993).....	649
<i>Lucian Ienășescu</i>	
Învățătorul Dumitru Dijmărescu, un animator cultural în	
lumea satului arădean interbelic	
Educator Dumitru Dijmarescu, a Cultural Animator in the	
Interwar Ardeal Village.....	661
<i>Paul Krizner</i>	
Despre preotul dr. Pavel Vesa (1955 - 2013)	
About the priest doctor Pavel Vesa (1955 - 2013).....	666
V. Recenzii/ Reviews.....	668
<i>Sorin Bulboacă</i>	
Senatul Militar Român Central al Ofițerilor și Soldaților din	
Viena (31 octombrie- 27 noiembrie 1918), Editura Argonaut,	
Cluj – Napoca, 2015	
The Central Romanian Military Senate of the Officers and	
Soldiers from Vienna (31 october - 27 november 1918),	
Argonaut Publishing House, Cluj - Napoca 2015.....	668
<i>Augustin Mureșan</i>	
Laurențiu-Ștefan Szemkovics, <i>Documente cu sigilii ale unor</i>	
<i>puncte de frontieră (1859-1866)</i>, Editura Ministerului	
Afacerilor Interne, București, 2015, 110 p.	

Laurentiu-Stefan Szemkovics, Documents with Seals of Points of Frontier (1859-1866), Editura Ministerului Afacerilor Interne, Bucuresti, 2015, 110 p.	671
<i>Traia Ioan</i>	
Calea Ferată Forestieră și Industrială „Trenu' Mic“ Voislova – Rusca Montană – Ruschița, Editura David Press Print, Timișoara, 2015, 336 pagini	
„The Industrial and Forest Railway” – „The Little Train” – Voislova-Rusca Montana-Ruschita.....	673
VI. Supliment/Supplement.....	676
<i>Alexandru-Daniel Piticari</i>	
Ludovic I de Anjou și elita românească din Voievodatul Transilvaniei. Privilegiul regal solemn și urmările sale juridice asupra românilor (1366-1382)	
Ludovic I de Anjou and the Romanian elite from Transylvania's Voivodeship. The solemn royal privilege and its juridical consequences over the Romanians (1366-1382)	676
<i>Teodor Pătrăuță</i>	
Ineu sub stăpânirea principilor transilvăneni	
The city Ineu under the domination of the Transylvanian princes.....	698
<i>Gheorghe Falcă</i>	
Proiect “România 2020”	
Project “Romania 2020!”.....	703

